

УДК [342.5:796.011.3]:37.014(438)(045)

О. М. МОЗОЛЕВ

кандидат педагогічних наук, доцент
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

МОДЕРНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ПОЛЬЩІ

У статті висвітлено організаційну, правову та змістову діяльність державних органів влади щодо розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту в системі загальної середньої освіти Польщі. Розкрито зміст поняття “модернізація державної політики”. Встановлено зміст реформ у системі загальної середньої освіти Польщі та їх вплив на розвиток освіти у сфері фізичної культури і спорту.

Ключові слова: модернізація, державна політика, розвиток, освіта, фізична культура.

Модернізація державної політики розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту Польщі викликана гострою потребою у визначенні пріоритетних напрямів розвитку системи фізичного виховання, зміні програмних підходів та акцентів у навчанні в умовах переходу до Європейських стандартів навчання. Освіта у сфері фізичної культури і спорту є однією з пріоритетних напрямів і найважливіших складових загальної освіти людини. В основу Європейської системи освіти покладено як державні інтереси навчання молоді та підготовки її до професійної діяльності, так і виховання загальнолюдських моральних цінностей, серед яких головним пріоритетом визнано збереження здоров'я кожної людини та суспільства загалом.

Польський досвід розвитку освіти вивчали А. Василюк, Я. Гречка, Л. Гриневич, І. Даценко, О. Карпенко, Т. Марешь та ін. Проблеми навчання молоді фізичній культурі і спорту в закладах освіти Польщі розглядали в своїх працях С. Вавренюк, В. Пасічник, Л. Сергієнко, В. Лишевська, А. Мандюк, Б. Мицман та ін.

Разом із тим питання модернізації державної політики розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту в системі загальної середньої освіти Польщі не знайшли свого відображення в сучасних науково-педагогічних дослідженнях.

Метою статті є дослідження організаційних і правових заходів органів державної влади Польщі, спрямованих на модернізацію державної політики щодо розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту в системі загальної середньої освіти.

Польські науковці визначають розвиток освіти як найважливішу інвестицію держави в політичній, соціальній і економічній сфері [6; 12; 14]. С. Куновська (Kunowski S.) зазначає, що рівень освіти та компетенції людей є найбільш важливими цінностями, які впливають на розвиток сучасної цивілізації [7, с. 17].

Під поняттям “модернізація” розуміють зміни та вдосконалення, які відповідають сучасним вимогам [4, с. 830]. У нашому дослідженні під поняттям “модернізація державної політики” розуміється цілеспрямована діяльність органів державної влади з удосконалення різних сфер суспільного життя з метою вирішення нагальних проблем чи задоволення потреб суспільства на основі єдиних цілей, принципів і методів, що передбачає розробку, законодавче закріплення, впровадження та корегування державних цільових програм, окремих законодавчих актів, розпоряджень відповідних міністерств.

Процес модернізації системи освіти в республіці Польща розпочався наприкінці ХХ ст. Він проводився у двох напрямках і охоплював процес модернізації загальної середньої освіти і процес модернізації вищої освіти.

У 1998 р. Міністерство народної освіти запропонувало проект реформ системи загальної середньої освіти в Польщі [8]. В ньому наголошено, що проведення нового шкільного устрою не є метою реформ, а лише способом досягнення головних цілей:

- підвищення рівня освіти суспільства через поширення середньої і вищої освіти;
- вирівнювання можливості отримання освітніх послуг населенням країни;
- покращення якості освіти завдяки покращенню процесів навчання і виховання.

Досягненню кінцевих цілей реформування освіти повинні сприяти [8, с. 10]:

- продовження загальної освіти до 16 років;
- зміна структури шкільної системи, в якій окремі етапи навчання будуть обіймати групи дітей, що мають однаковий рівень психологічного й фізичного розвитку, що дасть змогу організувати працю школи відповідно до специфічних потреб цієї вікової категорії молоді;
- перебудова базової школи з опорою на широкопрофільну, інтегральну, загальну освіту, навчання в профільних ліцеях, що надають професійні кваліфікації різноманітного профілю. В подальшому це буде сприяти швидкому отриманню спеціальних професійних кваліфікацій і можливості перекваліфікації відповідно до потреб ринку праці;
- впровадження системи екзаменів, що мають на меті підбивання підсумків реалізації цілей навчання на кожному етапі отримання освіти, надання вихідних даних щодо готовності учнів до наступного циклу навчання, а також визначення рівня соціальної компетентності.

Дотичне до розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту вказано, що “учень повинен мати в школі можливість для інтегрального розвитку всіх сфер своєї особистості: розвиватись фізично, вчитись керувати емоціями, набувати нові знання, розвивати інтелектуальні здібності, виховувати моральні і вольовий якості, розвиватись духовно” [8, с. 38].

Після однорічного обговорення реформа системи середньої освіти зі змінами та доповненнями була впроваджена в життя. Вона передбачала дванадцятирічне навчання, яке складалось з таких етапів:

- 1–3 клас – початкова школа;
- 4–6 клас – основна школа;
- 7–9 класи – гімназія;
- 10–12 класи – загальноосвітній (профільний) ліцей.

Проведення реформи середньої освіти розраховано на декілька років і торкалось не лише структурних змін польської системи освіти, а також зміни програм навчання, системи оцінювання знань учнів (була прийнята шестибальна система оцінювання), джерел фінансування закладів освіти, доведення навчально-матеріальної бази до вимог європейських стандартів [9]. Крім того, реформуванню піддавалась система управління і нагляду за закладами освіти, яка була узгоджена з адміністративно-територіальною реформою, визначено пріоритети діяльності та зміни ролі викладача в процесі навчання, встановлено вимоги до його службового просування і професійного зростання, отримання відповідної заробітної платні [13]. Упорядкована навчальна діяльність публічних (державних) і непублічних (приватних) шкіл, які повинні відповідати встановленим стандартам проведення освітньої діяльності [10].

В основу реформи покладено відмову від перенавантаженої програми навчання на користь розвитку індивідуальних здібностей дитини. На цьому етапі освіти домінує інтегроване навчання з умовним поділом на окремі предмети, головною метою якого є сприяння всебічному розвитку учнів. Під час навчання у 1–3 класах учні відвідують загальні заняття відповідно 15, 16 та 17 годин протягом тижня. Метою занять є засвоєння умінь читання, писання, рахунку, а також вміння користуватись нескладними приладами, формування навичок суспільної поведінки. Форма проведення занять залежить від учителя. Він вирішує, яка має бути тривалість окремих фрагментів занять, який час потрібен на розвиток розумових здібностей, а який – на розвиток фізичних здібностей учнів [2; 5]. Дотичне до розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту учнів 1–3 класів передбачалось, що вчитель повинен: впроваджувати здоровий спосіб життя та правила особистої гігієни в повсякденну діяльність дитини; ознайомлювати дітей з видами спортивної діяльності, розповідати про мету цієї діяльності; звертати увагу на дотримання заходів безпеки та збереженні здоров'я під час занять фізичною культурою та спортом; здійснювати роботу щодо спортивної орієнтації у відповідності до особистих уподобань дитини та особливостей її фізичного розвитку; проводити заняття з фізичної культури, розвивати фізичні якості та нові рухові навички.

Другий етап отримання середньої освіти (4–6 класи) характеризується значною свободою формування щотижневого шкільного навчання, де відмінено традиційний поділ на предмети, а учні отримують знання з блоку дисциплін, коли 2–4 традиційні академічні дисципліни об'єднують у навчальний блок. На навчальні блоки “Культура і польська мова”, “Математика”, “Природознавство”, “Історія і суспільство” надається шість годин щотижня,

“Мистецтво і техніка” – дві години на тиждень, “Іноземна мова” і “Фізична культура” – три години на тиждень. Одним з головних завдань цього етапу є розвиток самостійності учнів, уміння усвідомленого ставлення до своєї діяльності, прийняття особистих рішень. По закінченню 6 класу учні складають екзамен, але він не впливає на подальше навчання. Його завдання – визначити рівень сформованості соціальних компетенцій учнів [1; 2]. Дотичне до розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту учнів 4–6 класів вчитель має проводити освітню діяльність щодо необхідності систематичних занять спортом і різними видами рухової активності; ознайомлювати з основними правилами змагань у спортивних дисциплінах, правилами проведення рухових ігор і забав під час участі в різних формах туризму; доводити особливості та специфіку занять різними видами спорту; організовувати секційну роботу; розвивати самостійність учнів засобами фізичної культури; сприяти і заохочувати учнів, які відвідують спортивні секції поза межами школи.

Навчання в гімназії – III етап освіти (7–9 класи) – є обов’язковим непрофільним навчанням. Учні відвідують традиційні заняття, водночас розширений обсяг матеріалу надається з предметів, які стосуються екології, філософії, громадянської оборони. По закінченню третього етапу навчання учень складає черговий екзамен, який встановлює рівень знань та сформованість навичок, визначає подальше професійне орієнтування [2]. Дотичне до розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту учні гімназії за допомогою фахівців і самостійно вивчають основи здоров’язберігальних технологій навчання, здоровий спосіб життя, формування правильної постави; знають правила раціонального харчування; вивчають особливості організації проведення та суддівства змагань з улюбленого виду спорту; відвідують спортивні секції; беруть участь у заходах з фізичної рекреації і туризму, спортивних змаганнях, показових виступах.

По закінченню гімназії учні 10–12 класів продовжують навчання в загальноосвітньому ліцеї (профільні ліцеї ліквідовані з 2012 р.), професійних технікумах, базових професійних школах. Там вони відвідують загальноосвітні заняття з польської мови, математики, іноземної мови, фізичного виховання тощо, на які відведено 16–18 годин щотижня. Крім того, проводять інтегровані заняття з мистецтва, культури, збереження навколишнього середовища, розуміння сучасного світу. Особливістю цього періоду навчання є організація профільного навчання за вибором учня з основним або поглибленим вивченням предмета. По закінченню ліцею учень складає екзамен на атестат зрілості. Внутрішній екзамен проводиться з польської і іноземної мови. Зовнішній екзамен на основному й поглибленому рівні підготовки учнів приймає державна або регіональна екзаменаційна комісія. Випускники складають екзамен з польської та іноземної мови, обов’язковим є екзамен з дисципліни, яку учень вивчав на поглибленому рівні, а також з 2010 р. екзамен з математики [2]. Дотичне щодо розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту учні ліцею відвідують заняття з фізичного виховання, обговорюють ефективність застосування різноманітних оздоровчих технологій; можуть

оцінити рівень працездатності на основі тестів Руф'є та Купера; визначити морфофункціональні показники розвитку організму людини; беруть участь у заходах з популяризації ведення здорового способу життя і занять спортом; знають основні правила навчання новим загальним, спортивним і рекреаційним руховим діям; відвідують спортивні секції, беруть участь у змаганнях, залучаються до організації і проведення заходів з рекреації і туризму.

Наступним етапом модернізації середньої освіти в Польщі стало запровадження з 2009 р. нових програм навчання [11]. Вони торкнулися всіх навчальних предметів. Дотичне до розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту передбачалося поступове збільшення уроків з фізичного виховання до п'яти на тиждень у всіх типах шкіл. Введення щоденних уроків з фізичного виховання пропонувало впровадження такої моделі їх реалізації: у розкладі уроків планується 3 години фізичного виховання, а інші 2 години, які є також обов'язковими, проводяться з учнями у позаурочний час (друга половина навчального дня). Зміст цих занять залежить від можливостей спортивної бази школи, географічних та кліматичних умов регіону, інтересів учнів, рівня професійної підготовленості вчителя фізичного виховання. Кожен учень сам вибирає, які заняття (у складі групи) він буде відвідувати двічі на тиждень. Ці заняття можуть проводитись у вигляді:

1. Занять із загального фітнесу й рекреації.
2. Рухливих і спортивних ігор.
3. Корируючої гімнастики та лікувальної фізичної культури.
4. Плавання, аеробіки, художньої або спортивної гімнастики, туризму тощо [3].

Закінчення ліцею (технікуму, професійної школи) визначає завершення періоду обов'язкового навчання, виконання так званого "шкільного боргу". Складання випускних екзаменів і отримання атестату зрілості надає можливість продовження навчання у вищих навчальних закладах. Випускні екзамени є одночасно вступними екзаменами до вишу. Вищі навчальні заклади не мають права проводити вступні екзамени, які є повторенням випускних. Вони можуть проводити лише перевірку спеціальних умінь: мистецьких здібностей, рівня фізичної підготовленості тощо.

Висновки

1. Модернізація державної політики розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту в системі загальної середньої освіти Польщі спрямувало її на всебічний розвиток дитини, підготовку до життя в суспільстві, формування життєвонеобхідних рухових умінь і навичок, розвиток соціальних компетенцій, що, у свою чергу, призвело до зміни структури шкільної системи освіти, перебудову базової школи на широкопрофільну, інтегральну та загальну освіту.

2. Цілеспрямовані заходи реформування загальної середньої освіти у сфері фізичної культури і спорту Польщі сприяли:

- у 1–3 класах – прогресу у розвитку фізичних якостей і рухових спроможностей, засвоєння правил особистої гігієни та ведення здорового способу життя;
- у 4–6 класах – прогресу в розвитку рухових умінь, навичок та фізичних якостей, формуванню переконань щодо необхідності систематичних занять спортом;
- у 7–9 класах – діагностуванню і вдосконаленню власних рухових умінь та навичок, засвоєнню здоров'язберігальних технологій тренувань;
- у 10–12 класах – самооцінці потреб і можливостей на основі заміру основних фізичних якостей та подальшій професійній орієнтації, підготовки до навчання у вибраному вищому навчальному закладі.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі полягають у дослідженні організаційних і правових заходів модернізації державної політики розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту в системі вищої освіти Польщі.

Список використаної літератури

1. Василюк А. В. Реформи шкільної освіти в Польщі: історія й сучасність : монографія / Алла Володимирівна Василюк ; Ніжин. держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2007. – 340 с.
2. Марешь Тереза. Система образования в современной Польше / Тереза Марешь [Электронный ресурс] // Проблемы современного образования : интернет-журнал. – 2011. – № 5 – С. 38–45. – Режим доступа: www.pmedu.ru.
3. Пасічник В. Основні напрями розвитку фізичного виховання в сучасних школах Польщі / Володимир Пасічник // Молода спортивна наука в Україні. 2009. – Т. 2. – С. 122–126.
4. Советский энциклопедический словарь / гл. ред. А. М. Прохоров. – 4-е изд. – Москва : Сов. Энциклопедия, 1989. – 1632 с.
5. Borzęcka M. Z rodzicami w szkole: wiedzieć, rozumieć, współpracować / Maria Borzęcka, Renata Mareńca. – Warszawa : Pracownia Pedagogiczna i Wydawnicza, cop. 2000. – 43 s.
6. Gmur B. Reforma systemu edukacji w opinii praktyków (na podstawie analizy wyników ankiet) / B. Gmur, G. Nowosielska // Reforma edukacji w procesie jej wprowadzenia. – Wałbrzych, 2003. – S. 195–201.
7. Kunowski S. Wartości w procesie wychowania / S. Kunowski. – Kraków, 2003.
8. Reforma systemu edukacji. Project. / Ministerstwo Edukacji Narodowej // Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne. – Warszawa, 1998. – 228 s.
9. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 1999 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego (Dz. U. 1999, nr 14, poz. 129).
10. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. 2002, nr 51, poz. 458 z późn. zm.).
11. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. 2009 nr 4, poz. 17).
12. Smołalski A. Zagadnienia administracji edukacyjnej. Seria: Historyczne podstawy teorii organizacji szkolnictwa w Polsce / A. Smołalski. – Kraków : Impuls, 1999. – Т. 3. – 111 s.
13. Ustawa z dnia 21 listopada 2001 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela, ustawy o systemie oświaty oraz ustawy – Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego (Dz. U. 2001, nr 144, poz. 1615).

14. Zdrada J. Polityka państwa w dziedzinie dostosowania polskiego szkolnictwa wyższego do standartów europejskich / J. Zdrada // Szkolnictwo wyższe wobec wyzwań integracji europejskiej : 10 biuletyn Biura Studiów i Ekspertyz Kancelarii Sejmu / [red. J. Osiecka, A. Chodyra]. – Warszawa : BSiE. KS, 2001. – S. 28–35.

Стаття надійшла до редакції 01.02.2016.

Мозолев А. М. Модернизация государственной политики развития образования в сфере физической культуры и спорта в системе общего среднего образования Польши

В статье исследована организационная, правовая и содержательная деятельность государственных органов власти в развитии образования в сфере физической культуры и спорта в системе общего среднего образования Польши. Раскрыто содержание понятия “модернизация государственной политики”. Установлено содержание реформ в системе общего среднего образования Польши и их влияние на развитие образования в сфере физической культуры и спорта.

Ключевые слова: модернизация, государственная политика, развитие, образование, физическая культура.

Mozolev O. Modernization of the State Policy of Development of Education in the Sphere of Physical Culture and Sport in the System of General Secondary Education of Poland

In the article the author examines the organizational, legal and substantive activities of the state authorities for the development of education in the sphere of physical culture and sport in the system of General secondary education in Poland. It is established that under the concept of “modernization of public policy” is understood as purposeful activity of state authorities on the improvement of different spheres of public life to address immediate problems or meet the needs of society on the basis of common goals, principles and methods that involves the development, legislative strengthening, implementing and adjustment of national target programs, separate legislative acts, orders of the relevant ministries.

Polish scholars have argued that the new school structure is not the purpose of the reforms, and the only way to achieve the main goals: improving the level of education of society through the spread of secondary and tertiary education; equal opportunities of getting educational services to the population; improving the quality of education by improving the processes of training and education.

It is established that the modernization of state policy of development of education in the sphere of physical culture and sport in the system of General secondary education of Poland pointed it at comprehensive child development, preparation for life in society, the formation of vital motor skills, the development of social skills. That, in turn, led to restructuring of school education system, the restructuring of basic schools on widely specialized, integrated and General education.

It is established that targeted measures of reforming General secondary education in the field of physical culture and sport of Poland has contributed to:

– in grades 1-3 progress in the development of physical qualities and motor skills, mastering of personal hygiene rules and healthy lifestyles;

– in grades 4-6 progress in the development of motor skills and physical qualities, the formation of beliefs about the necessity of systematic exercise;

– in grades 7-9 the diagnosis and improve their own motor skills, assimilation of health saving technologies of training;

– in grades 10-12 self-assessment of needs and opportunities on the basis of measuring basic physical qualities for further professional orientation, preparation for learning in selected higher educational institution.

Key words: modernization, public policy, development, education, physical culture.